

● Maj måned er højsæson for fugleaktiviteter. Søndag den 28. maj afholder DOF's lokalafdelinger igen Fuglenes Dag. Fra tidlig morgen til sen aften vil lokale fugleentusiaster guide interesserede til gode fugleoplevelser i lokalområdet, og det er derfor en god anledning for begynderornitologer til at tage familien med på en lærerig fugletur.

Kilde: www.dof.dk

Natur-redaktion: Gitte Gedde. Tlf. 6221-4621 # 144. E-post: gitte.gedde@faa.dk. Post: Fyns Amts Avis, Natur-redaktionen, Box 40, 5700 Svendborg

Køer på øer

Øhavets køer og enge

- Hele Det sydfynske Øhav er udpeget som internationalt naturbeskyttelsesområde, under det EU-projekt, som hedder Natur 2000.
- Danmark har forpligtet sig til at sikre, at øhavets specielle dyrearter og naturtyper opretholdes og om muligt forbedres. I dette tilfælde er der meget fokus på strandengene, som er levested for mange fugle og padder, blandt andet den sjældne klokkefrø.
- I Det sydfynske Øhav findes der i alt cirka 500 hektar strandeng fordelt på 20 øer og holme.
- »Yrsa« har nu været i drift i to år, og allerede nu transporteres det antal dyr, der var estimeret ved igangsættelse af projektet. »Yrsa« har i 2005 sejlet 187 kreaturer, 188 får og geder samt to heste til ni øer og holme i øhavet.
- Det koster 100 kroner per kreatur og lidt mindre for får at få dem transporteret med Yrsa.
- Det har kostet to millioner kroner at bygge »Yrsa«, og driften koster cirka 250.000 kroner årligt. Ud over det har Fyns Amt brugt omkring 0,5 millioner på at etablere hegn og vandingsmuligheder på de enkelte øer.

De mere erfarne og velopdragne ældre kvier går i land på Hjortø i god ro og orden.

Hver sommer sejles kreaturer ud på småøerne. Her udfører de en vigtig opgave, at afgræsse øernes mange enge. Bliver dette ikke gjort, går en del af Det sydfynske Øhavs helt specielle natur tabt

Tekst og foto: Simon James Pettitt

Der møves og skubbes en del i den trange bås. 16 ungkvier bevæger sig nervøst omkring. De er forvirrede, men det er forståeligt. Det er første gang, de skal transporteres, og så skal det endda ske over vand. Ved Skovballes lille naturhavn ligger en usædvanlig stor båd. Faktisk så stor at den støder mod havens bund. Den ligner mest af alt en blå udgave af anden verdenskrigs landgangsfartøjer. Dette er »Yrsa«, opkaldt efter Birkholms sidste ko. Prammen er bygget specifikt til at transportere køer ud i Det sydfynske Øhav.

Med nogle ryk og et kraftigt brøl fra motorene begynder »Yrsa« at glide fra af Skovballes sandbund. Rejsen er be-

gyndt, snart suser »Yrsa« hen over øhavets azurblå vande.

Det kan ikke betale sig

På vej over til Birkholm, fortæller køernes ejer, bonden Ib Hansen, lidt om, hvorfor han gør dette. - Det kan sådan set ikke betale sig. Jeg bruger omkring 10.000 om året på at få mine køer her ud. Jeg har nok land på Tåsinge til dem. Jeg gør det kun, fordi jeg kan se, hvilken forskel det gør for naturen, fortæller han. Størstedelen af Ib Hansens omkring 100 hereford køer bruges til at afgræsse engarealer i det sydfynske.

Mens Fyn forsvinder i baggrunden nærmer Birkholm sig. »Yrsa« er bygget

sådan, at den kan gå i land på selv en flad strand. Så mens motorene igen brøler, glider prammen let ind på stranden. Ib Hansen, hans svigersøn, Hans Mathiasen, samt skipper Kenneth Knudsen og hans kone gør klar til at få kvierne på land.

Der er bare et problem; de vil ikke. Nervøse står de 16 køer helt stille og kigger ængsteligt på det lille stykke vand mellem båden og stranden.

Støtten som forsvandt

Siden EU støtten på kvæg, blev flyttet fra det enkelte dyr over på selve landet, de går på, har det været ekstra svært for Ib Hansen at få det hele til at løbe rundt.

- Jeg ejer ikke selv ret meget af landet, men lejer det af forskellige lodsejere. Det betyder, at jeg har mistet en del af mine indtægter. Nu må jeg arbejde ved siden af for at få det til at hænge sammen. Man kan stort set ikke leve af at holde kødkvæg mere, men de er de eneste, som virkelig egner sig til at afgræsse enge, fortæller Ib Hansen.

Grunden er, at hereford køer er gode til at holde enge vedlige, fordi de spiser stort set alt. Hvorimod det danske mal-

kekvæg kun spiser græsset, de kan altså ikke bruges til at holde buske og siv ned.

De står som en urokkelig klump af hvid brun pels. Det er kommet til stilstand mellem køerne og menneskene, som står bag ved og presser på. Pludselig sker der noget, en ko springer i land. »Pokkers« udbryster Ib Hansen.

Koen hopper under den ståltråd mellem båden og folden som skal lede køerne på rette vej, så går fanden i de forreste køer, og fire styk forsvinder i fuld galop ned af stranden. Bandende løber besætningen efter dem.

En lettere tur til Hjortø

I den næste halve time er der stille på Birkholm, mens de undslupne køer hentes tilbage i folden. Over øen høres en tydelig kvækken. Det er klokkefrøer, et tydeligt bevis på, at afgræsningen virker. De ville nemlig ikke kunne leve her, hvis ikke engene blev afgræsset. Endelig kommer de løbske køer ind i folden. Og fokus kan komme tilbage på de resterende i båden.

Den lange ventetid har åbenbart haft effekt, og der skal ikke meget overtalelse til, for de resterende køer hopper i

land og problemfrit løber ind i folden.

Så går turen hjem til Tåsinge, mens solen begynder at bevæge sig ned af den knaldblå forårshimmel. På vej tilbage afslører Ib Hansen, at der trods alt også er godt nyt.

- Den seneste tids fokus på gammelt kød hjælper helt klart. Folk vil vide, hvor deres kød kommer fra, så de køber i stigende grad direkte fra bonden. Så der er i denne tid stor efterspørgsel efter vores kød, og det er godt, ler han.

Fra venstre er det Hans Mathiasen, Ib Hansen og Kenneth Knudsen.

Under overfarten spejder Ib Hansen ind over kvierne og skriver deres nummer ned. Sådan at han præcis ved, hvilken af hans kvier, der er på hvilken ø.

En af de unge kvier slap væk, og Ib Hansen måtte ud i forårsvarmen og genne den ind i folden, hvor de andre ventede pænt på den.

Strandenge afhængige af køerne

Traditionelt blev strandengene brugt af de lokale landmænd til deres kvæg. Men da der stort set ikke er flere tilbage, må man finde andre måder, at bevare den særlige natur, som strandengene udgør, på

I takt med at landmændene har forladt øerne eller solgt deres dyr, er det blevet mere vanskeligt at få afgræsset strandengene, fortæller Annita Svendsen, biolog ved Fyns Amts Natur- og Vandmiljøafdeling.

- Det betyder, at den plejeeffekt, som dyrene tidligere har haft, er forsvundet. Det har medført, at antallet af plantearter falder, og sjældne arter er i fare for helt at forsvinde. Desuden er græsnin-

gen vigtig for at sikre strandenge som levested for vandfugle og padder. At netop disse enge ikke bliver afgræsset, er specielt kedeligt, da netop strandengene i øhavet er nogle af de vigtigste områder, ud fra et naturmæssigt synspunkt, i Fyns Amt, fortæller Annita Svendsen.

Den faldende græsning skyldes, at der ikke længere er økonomi i at anvende strandengene som græsningsarealer. Det hænger blandt andet sammen med, at det er alt for dyrt og besværligt for den enkelte lodsejer at få transporteret sine kreaturer til og fra øerne.

- Transporten ud til øerne er helt klart den største forhindring for afgræsningen af øerne. Derfor valgte Fyns Amt at bygge prammen »Yrsa«. Formålet var at lette transporten ud til øerne i Det sydfynske Øhav, så den naturpleje dyrenes græsning udgør, kunne fortsætte, fortæller Annita Svendsen.

Lodsejer og bonde må dele

En ekstra udfordring, som øerne kæmper med, er, at støtten for kvæg er flyt- ter fra det enkelte dyr til det land, de

afgræsser. Det betyder, at det er lodsejeren og ikke kvægavleren, der får støtten. Det har gjort det svært for kvægavlere som Ib Hansen, som hvert år lader en del af sin besætning afgræsse Birkholm og Hjortø, at få det til at løbe rundt. I alt koster transporten af hans køer årligt 10.000 kroner. Det problem kan Annita Svendsen godt se.

- Det er et problem, at støtten er flyttet fra kreaturerne til landet. Men så må det være op til den enkelte bonde at lave en aftale med lodsejeren om at dele støtten, så det også kan løbe rundt for begge parter.

Men Fyns Amt overvejer også, at stille en mindre kompensation til rådighed for at få områderne afgræsset.

I nordsjælland havde de en stor mangel på dyr til at afgræsse deres enge, derfor gav de tilskud per kvæg, der gik på enge. Det har vi også overvejet, men indtil nu har vi ikke manglet dyr. Men det kan komme på tale at stille en kompensation til rådighed for bønder og lodsejere, som deltager i afgræsning af strandengene, oplyser Annita Svendsen.